

# FOI Vet

---

**FOI veteranförening – förening för seniorer från FOA, FFA, FOI**

Verksamhetsberättelse, år 2019  
28:e årgången

## Innehåll

<b>Styrelse .....</b>	<b>2</b>
<b>Revisorer .....</b>	<b>2</b>
<b>Valberedning.....</b>	<b>3</b>
<b>Samverkan med och stöd från FOI.....</b>	<b>3</b>
<b>Årsmötet 2019 .....</b>	<b>3</b>
<b>Årsmötets riktlinjer för styrelsens arbete 2019/2020 .....</b>	<b>3</b>
<b>Specialprogrammet .....</b>	<b>4</b>
<b>Basprogrammet .....</b>	<b>11</b>
<b>FOI Vet:s verksamhet i Umeå .....</b>	<b>14</b>
<b>Luncherna .....</b>	<b>16</b>
<b>Medlemmar och medlemsavgifter.....</b>	<b>16</b>
<b>Föreningens ekonomi .....</b>	<b>17</b>

# Verksamhetsberättelse 2019

---

*Styrelsen för FOI Veteranförening, får härmed avge följande berättelse över verksamheten under kalenderåret 2019, föreningens tjugonionde verksamhetsår.*

## Styrelse

Veteranföreningens styrelse har efter årsmötet den 13 mars 2019 haft följande ledamöter:

<b>Namn</b>	<b>Vald t.o.m.</b>	<b>Befattning (se även nedan)</b>
Bo Tarras-Wahlberg	2020	Ordförande
Elisabeth André Turlind	2020	
Björn Backström	2020	Hemsideansvarig och Lunchvärd
Solveig Gartzell	2021	Matrikel- och personuppgiftsansvarig
Irene Hollås Norling	2020	Sekreterare
Anita Linell	2021	
Ola Listh	2020	Kassör
Ulf Sundberg	2021	Vice ordförande
Bernt Öström	2021	

Den styrelse som valdes vid årsmötet har under 2019 haft 8 protokollförda sammanträden. Utöver detta hade den styrelse som valdes 2018 tre sammanträden under 2019. Styrelseledamöterna har även haft kontakt via e-post i vissa frågor.

Styrelsen har inom sig bildat följande arbetsgrupper (sammankallande nämns först):

Basprogramgrupp: Bernt Öström, Björn Backström och Solveig Gartzell.

Medlemsvärvningsgrupp: Ola Listh, Solveig Gartzell och Bo Tarras-Wahlberg.

Specialprogramgrupp: Elisabeth André Turlind, Ulf Sundberg och Anita Linell.

Kontakten mellan styrelsen och FOI Vet-gruppen i Umeå sker regelbundet och av respektive saksansvarig i styrelsen. I Umeå är Anders Norqvist kontaktperson och i Linköping Steven Savage.

## Revisorer

På årsmötet valdes Kurt Andersson och Ingrid Nilsson till ordinarie revisorer och Astrid Olofsson valdes till revisorssuppleant.

## Valberedning

Till valberedning valde årsmötet Leif Lundgren, Göran Stensson och Per Ånäs med Leif Lundgren som sammankallande.

## Samverkan med och stöd från FOI

I likhet med tidigare år har FOI bidragit med värdefullt stöd omfattande såväl ekonomiskt stöd som tillgång till lokaler, konferensvärdskap och utrustning. Som framgår av den ekonomiska redovisningen är verksamhetsbidraget från FOI den helt dominerande inkomstkällan för FOI Vet. FOI Forskningsstöd har bidragit med att ge föreningen möjlighet att utnyttja Personalenheten, Repro och DC:s tjänster. Utöver det har IT-enheten gett föreningen stöd i video-uppkopplingar till Umeå, vid de månads-seminarier som arrangerats, vilket bidragit till att de har kunnat delta vid varje seminarie-tillfälle under året. Utan detta stöd från FOI och nämnda enheters tillmötesgående och tjänstvillighet hade föreningens verksamhet inte kunnat bedrivas på samma sätt som nu.

En annan viktig samverkan med FOI är GD:s traditionella besök hos FOI VET i samband med julkaffet samt stödet föreningen har fått under året med att anslå inbjudan till våra seminarier.

## Årsmötet 2019

FOI Veteranförenings årsmöte 2019 ägde rum i FOI:s lokaler i Kista den 13 mars och samlade 43 medlemmar. Styrelsens verksamhetsberättelse, inklusive resultat- och balansräkning, godkändes av årsmötet. Enligt revisorernas förslag beviljades styrelsen ansvarsfrihet för år 2018.

Efter det efterföljande föredraget av Lars-Erik De Geer ”VELA – incidenten 22 september 1979-ett icke-amerikanskt kärnladdningsprov som USA vägrat erkänna” samlades deltagarna till en buffé. Under inmundigande av mat och dryck fortsatte mingel och diskussioner under lång tid efter mötet.

## Årsmötets riktlinjer för styrelsens arbete 2019/2020

På årsmötet i mars 2019 fastställdes följande riktlinjer för styrelsens kommande arbete:

- Ökad satsning på information via internet, särskilt hemsidan.
- Ökad satsning på att informera nuvarande FOI:iter om verksamheten, särskilt specialprogrammet.
- Sprida information till blivande pensionärer och andra som arbetat länge på FOI.
- Stärka kontakterna med medlemsgruppen i Umeå och Linköping.
- Luncher anordnas regelbundet.
- Löpande verksamhet sker huvudsakligen inom basprogram och specialprogram, såsom de etablerats under senare år.
  
- Ökad satsning på information via internet, särskilt hemsidan  
FOI Vet:s hemsida är en viktig källa till information om föreningens aktiviteter. Under året har styrelsen tittat på olika möjligheter att uppgradera den idag knappast fungerande hemsidan, Styrelsen har insett att det inte är funktionellt att fortsätta på samma väg utan har beslutat att från grunden ta fram en helt ny hemsida. Flera olika alternativ har analyserats – rådfråga andra

försvarsmyndigheter, ta hjälp från IT-kunniga på FOI eller upphandla externa konsulttjänster - men inget beslut är taget under 2019.

- Ökad satsning på att informera nuvarande FOI:iter om verksamheten, särskilt specialprogrammet.  
Vi har under året spridit information till forskarna på FOI om våra seminarier; dvs specialprogrammet. Genom anslag ”inom grindarna” på FOI i Kista och i Umeå har vi inbjudit forskare att delta i seminarieverksamheten. Syftet har dels varit att ge våra medlemmar inblick i pågående FOI-verksamhet samt på sikt försöka värva nya medlemmar. Det har under året märkts en viss ökning av antalet åhörare.
- Sprida information till blivande pensionärer och andra som arbetat länge på FOI.  
Ett informationsblad har tagits fram, avsett att spridas till i första hand avgående FOI: iter. Under 2018 fungerade inte detta, men under 2019 har goda kontakter med FOI:s personalenhet i Kista gjort att denna informationsspridning nu fungerar som vi önskat. Förhoppningsvis får nu varje FOI: it som avgår med pension ta del av vår information.
- Stärka kontakterna med medlemsgruppen i Umeå och Linköping.  
Kontaktpersonerna i Umeå, och nyligen även i Linköping, är viktiga både för kontakt med våra medlemmar och för att värva nya. Genom bra arbete i Umeå har fler nya medlemmar tillkommit under året. Förbättrade möjligheter att sända våra seminarier i Kista via videolänk till Umeå har också varit viktigt. Styrelsen verkar nu för att skapa samma möjligheter för personal i Grindsjön och Linköping.
- Luncher anordnas regelbundet  
Veteranluncherna har regelbundet avänts (med något undantag) på M/S Segelkronan på Skeppsholmen den 3:e onsdagen i varje månad ( med uppehåll under juni och juli ).
- Löpande verksamhet sker huvudsakligen inom basprogram och specialprogram, såsom de etablerats under senare år.  
Se nedan.

## **Specialprogrammet**

FOI VET:s specialprogram omfattar främst föreläsningar och seminarier kring aktuell forskning och utredningsverksamhet med anknytning till totalförsvaret. 2019 har följande arrangemang genomförts.

### **Popcornövningen BALEX DELTA, 21 januari**

Forskningsledare Pär Eriksson redogjorde för utvärderingen och resultatet av den multinationella miljöskyddsövningen BALEX DELTA, som genomfördes i södra Östersjön i augusti 2018.

FOI fick uppdraget att utvärdera övningen, ett uppdrag som genomfördes under ledning av Pär Eriksson. Övningen var en av de största och mest komplexa någonsin i Östersjöområdet för att hantera och sanera utsläpp av kemikalier och olja. 18 fartygsenheter och ett stort antal nationer deltog i

övningen, som utöver agerandet till sjöss även inkluderade saneringsproblematiken till lands. Bl.a. gjordes en seminarieövning avseende hanteringen av olja som nådde den svenska kusten.

Övningen ägde rum inom ramen för HELCOM, som är ett samarbete mellan samtliga Östersjöländer och EU för skyddet av Östersjöns marina miljö.

FOI personal medverkade tidigt i övningsupplägget för att bl.a. säkerställa tydliga målformuleringar och utforma lämplig värderingsmetod. Utvärderingen kunde konstatera att samarbetet och förmågan att sanera olja till sjöss är god. De deltagande nationernas enheter klarade att kommunicera och samordna insatserna. Detta har också övats återkommande under ett stort antal år. Problemet vid en skarp insats är att vissa nationella enheter kan ha långa gångtider till ett skarpt insatsområde. Detta påverkar naturligtvis hur snabbt en samordnad saneringsinsats kan påbörjas. Viktigt är således att det finns förmåga till lands att snabbt påbörja sanering av ilandflytande olja. Tyvärr konstaterade utvärderingen att det finns brister vad gäller samordning och resurser att hantera problematiken till lands.

## **Livsmedelsförsörjningen åter på agendan – vad har jordbruket för roll i ett civilt försvar 2.0, 19 februari**

Livsmedelsförsörjningen har diskuterats flitigt ur ett beredskapsperspektiv i media de senaste åren efter decennier av total frånvaro från den offentliga debatten. Nu när det civila försvaret åter ska byggas upp talas ofta om att vi ska blicka framåt, och skapa något helt annat än den beredskapspolitik som fanns under det kalla kriget – ofta kallat ”civilt försvar 2.0”. I detta föredrag diskuterade analytiker Camilla Eriksson vilka frågor som väckts i mediedebatten idag jämfört med de problemställningar och lösningar som fanns under det kalla krigets totalförsvarsplanering, samt satte detta i relation till jordbrukets utveckling de senaste decennierna.

Camilla Eriksson redovisade därefter resultaten från sin forskningsrapport ”Livsmedelsproduktion ur ett beredskapsperspektiv”. Under de senaste 50 åren har sårbarheten ökat inom jordbruket på flera olika sätt. Beroendet av insatsmedel har ökat. Produktionsöverskottet har minskat och idag finns det ett produktionsunderskott på flera viktiga baslivsmedel. "Just-in-time"-filosofin har anammats inom jordbruket vilket ökar transportbehovet och därmed behovet av drivmedel. Totalförsvaret bör därför bidra till att skapa ett mer motståndskraftigt produktionssystem som fungerar i krig och kris. Några möjliga lösningar är att

- ta fram en omställningsplan samt klargöra ansvarsfördelningen under kris respektive krig
- ersätta en del av köttproduktionen med växtbaserad produktion för en ökad vegetabilisk kosthållning
- utnyttja alternativa drivmedel t.ex. biogas, biodiesel och etanol samt producera mer lokal förnyelsebar el
- ersätta kemiska växtskyddsmedel med t.ex. makro- och mikrobiologiska
- nyttja alternativa gödselmedel t. ex. rötrest, slaktavfall och humangödsel
- lagra kritiska importerade varor som inte går att ersätta med inhemska alternativ.

## **VELA – incidenten 22 september 1979 – ett icke-amerikanskt kärnladdningsprov som USA vägrat erkänna, 13 mars**

Vid årsmötet den 13 mars höll f.d. forskningschefen på FOI Lars-Erik De Geer ett seminarium med titeln "VELA-incidenten 22 september 1979 – ett icke amerikanskt kärnladdningsprov som USA vägrat erkänna." Med hjälp av envist grävande i historiska arkiv och kontakt med forskare i olika delar av världen har Lars-Erik tillsammans med en astrofysiker i Canberra, Australien, lyckats få fram mycket starka bevis för att en kärnladdning detonerat nära Marion Island (tillhör Sydafrika) i sydvästra hörnet av Indiska Oceanen den 22 september 1979.

Med hjälp av såväl hydroakustiska mätresultat, som en ny analys av ljuspulsregistreringarna från den amerikanska verifikationssatelliten VELA 5B har bevis tagits fram för att en detonation ägt rum vid denna tidpunkt och inom detta geografiska område. VELA hade fångat upp optiska signaler med den för en atmosfärisk kärnladdningsexplosion karakteristiska dubbelpulsen som en officiell kommitté med åtta experter av högsta rang hävdade kunde ha uppkommit genom att en liten meteoroid slagit in i satelliten.

USA ville inte erkänna att ett atmosfäriskt kärnladdningsprov ägt rum i september 1979, vilket kunde vara förståeligt för 40 år sedan då många trodde att Israel med logistisk hjälp från Sydafrika låg bakom. Med Camp David-avtalet slutet bara ett år tidigare och pågående samtal med Sydafrika så var det naturligtvis ett känsligt läge då, men USA vill fortfarande inte erkänna att provet ägt rum.

Undersökningar av radioaktivt jod i sköldkörtlar på får som slaktats "downwind" i Melbourne i Australien i oktober och november 1979 hade förlöjligats och negligerats av undersökningskommittén. Lars-Erik lyckades hitta rådata från dessa mätningar i ett arkiv i Las Vegas och den analys som nu gjordes visade att det radioaktiva jodet detekterats med stor säkerhet. Något som i hög grad styrker kärnladdningsteorin.

I juli numret av Bulletin of the Atomic Scientists förra året skrev Leonard Weiss som länge intresserat sig för Vela-incidenten att den svensk-australiska studien "conclusively shows that the Vela "flash" was a nuclear test".

Studien har publicerats i två artiklar i tidskriften SCIENCE AND GLOBAL SECURITY (Vol. 25, No. 3, 95 – 124 och Vol. 26, No. 1, 20 – 54).

## **Försvarekonomi inför FB 2020, 10 april**

Den långsiktiga trenden av minskande försvarsanslag är bruten förklarade överingenjören Peter Nordlund, FOI. Nu har anslagen höjts men ändå räcker inte pengarna. En orsak är att samtidigt som anslagen höjts har pris- och lönekompensationen från försvarsprisindex (FPI) varit otillräcklig vilket har urgröpt anslagen. Försvarsmakten står dessutom inför stora omsättningsbehov av, för försvarsförmågan, viktiga och kostsamma materielsystem.

Utredningen om Försvarsmaktens långsiktiga materielbehov bedömde att ca 170 miljarder skulle behöva tillföras under en tioårsperiod. I olika FOI-rapporter har dessutom konstaterats att Sverige är ett av de länder som kraftigast minskat sitt bestånd av försvarsmateriel sedan kalla krigets slut. Studier

av försvarsutgifter pekar på att Sverige också är ett av de länder som sänkt sina försvarsutgifter mest.

FM:s anslagstilldelning i reall penningvärde under åren 1999–2019 uppvisar, vid en grafisk framställning, en hängmatta. Under början av 2000-talet var FM:s fokus internationella insatser medan fokus flyttade mot det nationella försvaret i slutet av 2000-talet.

Försvarsutgifter har i olika delar av världen 2000 – 2017 utvecklats som följer:

Världen	+60%
USA	+42%
Europa	+16%
Ryssland	+171%
Sverige	- 12%
Norden (exl S)	+51%

Sverige uppvisade inför millennieskiftet en försvarsbudget som mätt av BNP var 2% vilket var högst i Norden. Denna hade emellertid sjunkit från 2,6% under 1990-talet. År 2017 hade BNP-andelen sjunkit till 1% vilket var lägst i Norden.

Inför FB 2020 har i olika utredningar konstaterats att FM:s investeringsplan ligger klart över de ekonomiska ramarna (Ekonomistyrningsverket), underkompensationen ökar (FOI), den ekonomiska styrningen behöver förbättras och en översyn av FPI inom materielområdet bör äga rum (Stadskontoret).

Peter avslutade seminariet med att framföra att anslaget för det militära försvaret bör ökas, FPI i sin helhet bör ses över, utredningen av nya beslutsmodeller bör göras och den politiska kunskapen och medvetenheten om sambandet mellan anslagsbesluten och pris- och lönekompensationen enligt FPI bör förbättras. Låt ekonomin vara med tidigt i beslutsprocessen annars kommer ekonomin styra allt i slutet.

## **Hur påverkar geopolitiska faktorer säkerhetspolitiken i svenskt närområde, 8 maj**

Dr Mike Winnerstig, FOI, började seminariet med att berätta att för 25 år sedan var det optimism som dominerade den säkerhetspolitiska agendan i världen. Östblocket hade fallit, demokratin spred sig och detta, tillsammans med den regelstyrda internationella handeln, ansågs indikera att vi nått ”historiens slut” och att den eviga freden stod för dörren. De flesta länder var demokratier, internationella organisationer reglerade det internationella systemet mellan staterna och det var fri rörlighet mellan människor, varor och pengar.

Världens framtid ansågs vara liberal; krig och konflikter var ekonomiskt irrationella, internationella kontakter främjar fred och handel, fria marknader och demokrati leder till en permanent fredlig värld.

Idag är det inte den bilden vi ser. Tvärtom domineras klimatet av konflikter, stormaktskonfrontationer, och begynnande upprustningsspiraler. USA har målat ut Ryssland och Kina som de dimensionerande



hotbilderna för den amerikanska Försvarsmakten, trots president Trumps försök att skapa bättre relationer med den ryske presidenten Putin.

Vad beror allt detta på? En förklaring kan vara att geopolitiska faktorer, för första gången identifierade av den svenska statsvetaren Rudolf Kjellén, har kommit att dominera den internationella scenen. Geopolitik är lika med realpolitik och geografi. Staten är en livsform med viss geografisk utbredning och gränser är centrala; de flesta konflikterna i dag sker kring gränserna mellan land och hav, ofta på eller runt den euroasiatiska landmassan.

Konsekvenser på 5–10 års sikt kan vara konflikter mellan USA/Ryssland, USA/Kina samt USA/Ryssland och Kina. Terrorismen finns kvar men den är marginaliserad och den transatlantiska länken svajar men bryts ej.

### **Kinas rymdprogram och rymdförmågor, 11 september**

Seminarier inleddes med att forskningsledare John Rydqvist och förste forskare Sandra Lindström, FOI, gav en historisk tillbakablick på utvecklingen av Kinas rymdprogram, vilket speglar landets expansion i stort. Den går fort, är allomfattande och syftar till att bli världsledande. Vetenskap och ekonomisk nytta lyfts fram som drivkrafter. Bland prestigeprojekten finns en ny nationell rymdstation och bemannade farkoster till månen och Mars. 2018 genomförde Kina fler rymduppskjutningar än USA.

Problemet och utmaningen är att stora delar av rymdverksamheten lyder under militär jurisdiktion och styrs genom militär byråkrati. Till exempel är Kinas rymdstyrelse i två led underställd militära myndigheter. Militär rymdförmåga är också identifierad som avgörande för seger i framtida krig. Befrielsearmén driver ett operativt rymd- och cyberkommando. Det är svårt att skilja på civil och militär verksamhet vilket är en utmaning och potentiellt hot för länder såsom Sverige som samarbetar med Kina inom rymdområdet.

Kina började sent inom rymdområdet. Intresse fanns redan på 1950-talet, men kulturrevolutionen på 1960-talet kom emellan och det var inte förrän 1970 som den första satelliten sköts upp. Rymdprogrammet tar fart ett decennium senare och det militära intresset kommer först efter 1991. I dag är rymden ett prioriterat område i Kinas strävan att bli en såväl ekonomisk som ideologisk och militär stormakt. Kinas utveckling hindras dock av USA. Trots att USA i reella tal lägger ner mest pengar i världen på rymdprogram/forskning ökar Kinas satsningar betydligt mer än USA räknat per BNP.

Antalet kinesiska raketuppskjutningar har de sista 10 åren ökat från 62 till 167st (2010–2018). Decennierna tidigare var ökningen endast en dubbling. 2014 fattades ett beslut att öppna upp rymdsektorn och tillåta privata aktörer att bedriva rymdverksamhet.

Kina har 282 aktiva satelliter (av totalt 421st); USA har ca 3 gånger så många. Tillsammans har Kina och USA 2/3 av alla satelliter som är uppskjutna.

Kina räknar med att ett modernt högteknologiskt krig kan börja i rymden. Därför ökar Kina snabbt sin kapacitet och höjer budgeten i rymdsektorn. Ett framtida rymdkrig kan utspelas mellan mark-rymd,

rymd-rymd, rymd-mark eller mark-mark. Vapentyperna kan vara kinetiska vapen (direkt sprängverkan), icke-kinetiskt vapen (laser, mikrovåg, EM-vapen), telekrigföring (störning, vilseledning, blockering av system) eller cyberattacker (attacker mot IT-system, datorintrång, sabotage). Kina har kapacitet för ett rymdkrig och 2007 sköts en missil mot en satellit. Antisatellittestet resulterade i en stor mängd rymdskrot och kritiserades i stora delar av världen. Kina har även lyckats blända satelliter med laser från marken. Kina har sannolikt telekrigsförmåga och har varit inblandade i och misstänks för flera cyberattacker med satelliter.

## **Förändringar och utmaningar inom flygmaterielområdet, 15 oktober**

Brigadgeneralen Ingela Mathiasson, FMV, gick i stora drag igenom vilka förändringar som sker inom flygmaterielområdet.

I dagsläget är materielanskaffningen konkurrensutsatt med många överklaganden som drar ut på tiden. Det finns alltid ett förhållande mellan försvarsindustrin och staten; materieförsörjning är sårbart; hur kommer den fortgå i en krissituation?

Över den gångna tiden har resurser flyttats från Försvarsmakten till FMV och vice versa och myndigheterna har levt på arvet dvs att det finns kompetensbärare som utgör stommen i arbetet, då det inte givits möjlighet att rekrytera i önskvärd omfattning. Därtill har FoT-anslaget reducerats vilket fått som konsekvens att Sverige inte varit så intressant som samarbetspartner i internationella sammanhang.

Nu är situationen en annan, med frågeställningar som vad klarar vi av att producera? Det är väsentligt att satsa mer på FoT, internationellt samarbete, försvarsexport och även att vara varsam vid kommande omorganisationer. Kvalitetsuppföljning är viktigt liksom livscykelperspektiv och helhetssyn.

I dagsläget arbetar Flygstaben tillsammans med FMV flygmateriel; dock har det fysiska avståndet vidgats då Flygstaben sedan i julas finns på Ärnaflygplatsen i Uppsala. Det planeras för köp av en del nya plattformar och TP84 kommer att moderniseras. Sverige har, tillsammans med USA, byggt en satellit som också skjutits upp i rymden.

## **Föredrag från CERT-SE - Aktuellt om cybersäkerhet, 13 november**

Den tekniske skribenten Joel Brandell och analytikern Nina Wilhelmson från CERT-SE på MSB berättade om CERT-SE, som är Sveriges nationella CSIRT (Computer Security Incident Response Team) med uppgift att stödja samhället i arbetet med att hantera och förebygga IT-incidenter. Verksamheten bedrivs vid Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). De kallar sig "Sveriges digitala brandkår" och bidrar bland annat till att skademinimera vid it-säkerhetsincidenter samt bistå myndigheter och företag i att skydda samhällsviktig verksamhet. År 2011 flyttades verksamheten från PTS till nuvarande MSB.

Till uppgifterna hör bland annat att:

- Agera skyndsamt vid inträffade IT-incidenter genom att sprida information samt vid behov arbeta med samordning av åtgärder och medverka i arbete som krävs för att avhjälpa eller lindra effekter av det inträffade.

- Samverka med myndigheter med särskilda uppgifter inom informationssäkerhetsområdet som t.ex. FM/MUST, FRA, Polisen/NOA samt Säpo.

- Vara Sveriges kontaktpunkt gentemot motsvarande funktioner i andra länder (Norden, Europa och globalt) samt utveckla samarbetet och informationsutbytet med dessa. Många övningar genomförs såväl nationellt som internationellt (t.ex. med EU/Enisa och MSB:s motsvarighet i andra länder).

Till en nationell lägesbild sammanställs information från den fysiska arean, cyberarean och den kognitiva arean. CERT-SE bidrar med information om hot och sårbarhet inom it-säkerhetsområdet. Som exempel på hot nämndes skadlig kod, överbelastningsattacker, bedrägerimejl, nätfiske (phishing) och smishing (phishing + sms).

Under 2018 hanterades drygt 6 500 ärenden från myndigheter, företag och andra organisationer under dygnets alla timmar och årets alla dagar. IT-incidentrapportering är obligatorisk för myndigheter sedan 2016 och nu finns även ett EU-direktiv, NIS, som inbegriper incidentrapportering från såväl myndigheter som företag i egenskap av leverantörer av samhällsviktiga och digitala tjänster.

Totalt är det 7 olika myndigheter som har det övergripande ansvaret inom cybersäkerhetsområdet. Regeringen gav i september FRA, FM, MSB och Säpo i uppdrag att göra förberedelser för att kunna skapa ett nationellt cybersäkerhetscenter under 2020.

## **Julseminarium med GD Jens Mattson den 18 december**

FOI:s nya GD, Jens Mattson, började hos FOI den 12 augusti 2019 och han har sina rötter inom mikrobiologi och analysverksamhet. Tidigare har Jens Mattson varit avdelningschef vid Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och Karolinska Institutet. År 2012 utnämndes han till GD för SVA.

GD lyfte fram några erfarenheter från tidigare arbetsliv som han har nytta av vid FOI. Han har jobbat med att leda experter, han har erfarenhet att leda organisationer som ägnar sig åt uppdragsforskning och han har erfarenhet av totalförsvarsplanering från tiden vid SVA. SVA är en av många bevakningsansvariga myndigheter som har i uppdrag att analysera den egna informationssäkerheten.

Jens Mattson har redan hunnit besöka många delar av FOI och då försökt föra samman forskare från olika delar av myndigheten. Han berättade vidare att han upptäckt att FOI finns med i många olika sammanhang och har såväl stor bredd som djup. Även internationellt är FOI framstående och har nära kontakter med till exempel Storbritannien.

Försvarsmakten är stor kund hos FOI och på väg mot nya rekordnivåer när det gäller uppdrag. Beställningsläget är nu 114 % och FOI får prioritera bland uppdragen. Omsättningen är 1,4 miljarder kronor. Ett aktuellt uppdrag är att, tillsammans med fyra andra myndigheter, stötta och hjälpa Polisen när det gäller kriminalitet och forskningsstöd; som exempel nämndes sprängningarna som vuxit lavinartat i Sverige.

Försvarsberedningens (november 2019) ambitioner och förslag kommer att innebära en krävande framtida uppgift för FOI. Det finns behov av ökad kunskap bl.a. inom säkerhets- och försvarspolitik, försvarsekonomi och civilt försvar. FOI behöver därför växa personellt. En angenäm huvudvärk för GD är hur och var FOI ska förstärkas? Planen är att öka personalen med ca 100–150 medarbetare på fem års sikt. Hur ska strategin läggas ut för att myndigheten ska ha relevant kompetens även framgent och kunna möta behovet från hela totalförsvaret?

FOI:s nye styrelseordförande, Björn von Sydow, har visat stor ambition att lära sig FOI:s verksamhet och han är närvarande på FOI en dag i veckan.

Jens Mattson avslutade med att berätta att FOI nu äntligen börjat få medel för egeninitierad forskning, 20 miljoner kronor under 2019. Ledorden för verksamheten är kompetens och relevans.

## **Basprogrammet**

Inom basprogrammet ordnas främst studiebesök och guidade visningar vid intressanta objekt. Under 2019 har följande besök anordnats

### **Besök projekt Hagastaden, 7 februari**

Arton personer varav fem medföljande besökte Stockholms stads informationskontor för Hagastaden på Norra Stationsgatan. Mottagare var samma person som vid besöket på Norra Djurgårdsstaden – Anna-Karin Hughes Cambry.

Besöket inleddes med information inomhus under en knapp timme. Området är speciellt på flera sätt. Dels är det kommunövergripande mellan Stockholm och Solna, dels innebär det en bred överbyggnad över E4 och järnvägen och detta pågår samtidigt med utbyggnaden av Karolinskas område som det ska integreras med.

Yta: 96 hektar, ett område tre gånger så stort som Gamla Stan, varav 30 hektar inom Stockholms kommungräns och 66 hektar i Solna kommun

Antal nya bostäder: 6 000

Antal arbetsplatser: 50 000

Investeringar: Sammantaget ca 70 miljarder

Efter inomhusinformation blev det en upplysande promenad i kvarteren.

### **Besök FOI Linköping, 26 mars**

Tio personer från FOI Veteranförening (i huvudsak styrelsen) besökte FOI Linköping 2019-03-26.

Vi togs emot av de båda biträdande avdelningscheferna Linda Sjödin och Johan Algurén. Johan gick kortfattat igen FOI Linköpings organisation och verksamhet. Det är nästan 300 anställda vid avdelningen och ytterligare personer behöver anställas. I synnerhet inom IT-området.

Därefter presenterade David Lindahl området CRATE-Cybersäkerhet. Det finns idag ett flertal nationer som bedriver aktiv cyberkrigföring. Länder som ofta brukar nämnas i detta sammanhang är Ryssland, Kina och Nordkorea men även andra länder som USA och ISRAEL bedriver verksamhet inom detta område. Det kanske mest kända exemplet är STUXNET som inriktades mot att förstöra de Iranska centrifugerna i deras anrikningsprogram. Även Sverige har i senaste försvarsbeslutet fått tillstånd att bedriva vissa former av aktiv cyberkrigföring.

Efter en välsmakande lunch pratade K-G Svensson om Autonom detektion och klassificering, då främst inom IR-området. Han beskrev ett antal målföljnings-algoritmer och de problem som kan uppstå då två mål passerar nära varandra. K-G fortsatte med att beskriva neutrala nätverk och de möjligheter men samtidigt begränsningar som finns för att automatiskt följa och identifiera mål. Olika principer för ”deep learning” diskuterades.

Vi fick även en genomgång av ”FOI Wood” som är ett tekniskt avancerat lab. för test av olika ledningskoncept. Labbet är under uppbyggnad men ett antal tekniska möjligheter till VR/AR (Virtuell verklighet / Förstärkt verklighet) presenterades av Jörgen Bergfeldt och Mikael Wedin. Susanna Nilsson avslutade med att ge exempel på hur man kan använda sig av både VR och AR för att skapa en Mixt-Reality. Speciellt beskrev hon blickstyrd AR och dess potential.

Genomgångarna var mycket intressanta och vi såg besöket i Linköping även som en del i att utöka kontakterna med både nuvarande och framtida medlemmar i Linköping.

## **Besök projekt Julius Hus, 11 april**

Femton medlemmar samt sju medföljande besökte Julius Hus, en unik Södermalmsvåning, som efter att ha varit privatbostad för fem generationer Westerdahlare/Hedbergare varsamt har restaurerats och återställts till sin fulla prakt av Ann Hedberg, barnbarnsbarn till husets byggherre Julius Westerdahl, som har givit namn åt Julius Hus. Han var bagare och kakelugnsmakare och blev genom dessa båda yrken stor inom knäckebröd.

Vår guide Ebba Hedberg, sondotters sondotter till Julius, berättade livfullt om sin anfader som utbildad till kakelugnsmakare och bagare begav sig till Ryssland och deltog som fältbagare i rysk - turkiska kriget under 1880-talet. Där lärde han sig de ryska bagarnas metod att tillverka sprött knäckebröd genom att ställa ut degarna under vanligt snöfall, s.k. kalljäsning.

När Julius återkom till Stockholm i början av 1880-talet, köpte han ett litet bageri av prästänkan Öhman. Och det var där delikatessbrödet föddes. Ett tunt fint knäckebröd bakades genom att is användes vid jäsningen. Julius tog över det Öhmanska bageriet, anställde 5-10 bagerskor, han själv körde ut brödet på sin skottkärra i Stockholm. Brödet blev mycket uppskattat, vann många priser. 1884 upphöjdes Öhmanska bageriet till kunglig hovleverantör. Senare köpte han ensamrätten till delikatessbrödet.

Ebba berättade också mycket personligt om kvarteret där hela släkten haft förmånen att får växa upp och utvecklas tillsammans. 1928 avled Julius och hans son Nils, tog över ägandet. 1938 lät Nils bygga bostadshuset Tegelslagaren (Nytorgsgatan 36-38) med butiker och ett litet bageri i gatuplanet. Samma år förvärvade Nils bolaget Stille-Werner. Han byggde även upp flera detaljhandelskedjor bl.a.

Stillebutikerna, butikskedjan Roys som sålde damunderkläder och strumpor, samt en kedja med fotvårdsprodukter. 1941 såldes Öhmanska Bageriet till Wasa Bröd och Stille Werner såldes 1974 till MoDo's Mats Carlgren.

Besöket blev mycket uppskattat, mycket pågående och inspirerande och kunniga guide samt läcker tesalong. Vi som är födda runt 1945 kände igen produkter som vi mött som barn och vuxna såsom barnpuder, nappflaskor, blöjor och andra sanitetsartiklar.

## **Besök på Armémuseet, 7 november**

Femton medlemmar samt fem medföljande deltog i besöket.

I svensk historieskrivning har slaget vid Narva år 1700 länge haft en framträdande plats. Den svenska armén under Karl den XII:s befäl lyckades besegra den numerärt överlägsna ryska armén som belägrade den då svenska staden. Ett stort krigsbyte togs och flera hundra ryska kanoner och fanor skeppades till Stockholm för att visas upp i en troféparad.

Utställningen Segerns pris - Narva 1700 och Stockholm under nordiska kriget handlar om det storslagna firandet men också om det fruktansvärda pris som betalades av soldater och civila. Föreningen fick möjlighet att på Armémuseet besöka denna utställning, som tar avstamp i slaget vid Narva precis i 1700-talets början.

Hösten 1700 var en skrämmande tid för svenskarna. Inom loppet av några år hade den gamle kungen, Karl den XI dött och slottet Tre Kronor brunnit ned. Nu låg Sverige i krig igen och på tronen satt den 18-årige Karl den XII. I september belägrade ryssarna Narva, en av de viktigaste fästningarna i Svenska Estland. Soldater från hela svenska riket skickades ut i kriget och lämnade sörjande familjer bakom sig. I landets enda tidning, *Post- och inrikes tidningar*, kunde man läsa om hur den ryska armén närmade sig Narva. Kvinnor och barn flydde staden och kanonernas muller hördes på flera mils avstånd. Den sju veckor långa beläringen var påbörjad.

Efter slaget togs en stor mängd troféer och utställningen visar bl.a. de 300 år gamla och helt unika fanorna för första gången. Vi fick kliva in i ett Stockholm år 1701 fullt av ljud och uppleva hur segern firades. Vi fick höra, i ett prisbelönt ljudlandskap, hur det kan ha låtit den 21 augusti 1701.

Den 21 augusti 1701 var Skeppsbron i Stockholm belägrad med människor och hästar. Alla fanor, kanoner och pukor, som vunnits i slaget vid Narva hade anlänt från Estland och skulle visas upp i en parad. Det rika byte som det skrivits om i tidningen och som prästerna berättade om på tacksägelsedagen fick invånarna nu äntligen se med egna ögon. Vissa av åskådarna hade själva varit med i striden men skickats hem - skadade och sjuka. De ryska krigsfångarna som en gång stridit under fanorna och förlorat satt inspärrade runt om i staden. Paraden utgick från Skeppsbron, rörde sig sakta mot Stora Nygatan och sedan vidare till Riddarholmen där Hedvig Eleonora och prinsessorna väntade på Kungshusets gård. När fanorna ceremoniellt sänkts ned för deras fötter fortsatte paraden över Norrbro till Kungsträdgården för att slutligen nå palatset Makalös som fungerade som arsenal, dvs ett militärt förråd. Där fick fanorna hänga ut genom fönstren i tre dagar.

Fyra år efter segern intog och besegrade ryssarna Narva. Flyktingar från det ryskockuperade Baltikum och Finland strömmade till Sverige i hopp om hjälp. Ute i landet rådde missväxt. Tio år senare är samma stad satt i karantän och människorna lever i misär. Inte bara kriget, utan även pesten och svälten drar in över landet.

Vi fick under besöket en uppfattning om hur stockholmarna upplevde denna omvälvande tid, mycket tack vare vår kunniga guide.

## **Besök hos Bryggeri Munkbron Brasserie & Bar, 16 december**

Strax före jul arrangerade FOI Vet sin allra första pubkväll i samband med att vi besökte Stockholms numera enda bryggeri i Gamla Stan. Bryggmästaren tillika ägaren och kemisten Hans Nyström gav oss femtotalet veteraner och en medföljande, varav flera som vi tidigare inte sett till, en ordentlig genomgång av hur man brygger en kvalitets öl.

Bryggeriet har två 500 liters mäske- och vörtpannor samt åtta 1000 liters jäs- och lagringstankar. Det är ett tyskt bryggverk av högsta tekniska kvalitet som Hans köpt begagnat i Nordtyskland. Stoltast var han över det kyltorn som gjorde att hans kunde koka ur vörtpannan och ta hand om alla rester av jäst, socker och protein och bara släppa ut hundraprocentigt rent vatten i Stockholms avloppssystem.

Hans visade oss hur malten (köps från Bamberg) krossas och sedan kokas i olika steg i mäskepannan. Därefter silas de fasta resterna (drav) av och vätskan som nu blivit vört lakas ur i flera steg och pumpas över till vörtpannan. Där kokas vörten tillsammans med humle (köps i olika länder beroende på öl typ) under en viss tid varefter den snabbkyls till under rumstemperatur. Därefter pumpas vörten över till jäs tanken och jästen tillsätts varefter den får jäsa vid viss temperatur ett par veckor. Jästen som är mycket dyr köps i små förpackningar och förökas (propageras) genom att få växa i näringslösning i glaskolvar under ca en veckas tid. När ölen jäst färdigt kan flera steg som kallhumling, filtrering och klarning tillkomma för vissa öl-typer. Ölen pumpas sedan vidare till lagringstankar där den får mogna, ofta i många månader innan den är klar att serveras.

Det var intressant att höra om hur många gånger ölen pumpades mellan de olika pannorna och tankarna, hur viktigt det var med rätt temperatur och tid i de olika stegen samt hur mycket jobb som sedan återstod med att ta hand om alla rester som bildas och att återvinna den dyrbara jästen.

När vi lärt oss allt detta var det med viss andäktighet vi förflyttade oss till baren och drack några av de öl som Hans bryggt. Bryggaren hälsade oss välkomna tillbaka vid ett senare tillfälle för en riktig öl-provning i bryggeriet. En lyckad kväll som gav mersmak!

## **FOI Vet:s verksamhet i Umeå**

Veteranförningens medlemmar i Umeåområdet är en grupp som genomför viss egen verksamhet. Medlemsantalet i december 2019 var 54. Anders Norqvist, med bistånd av Margareta Marklund, har varit kontaktperson till veteranförningens styrelse i Stockholm under året. Erik Dahlgren har hållit i ekonomin.

Under året har vi haft 11 sammankomster med ett deltagarantal mellan 9-16 personer. 7 av dessa sammankomster har varit i samband med det specialprogram som genomförts i Kista i form av seminarier. Umeå har varit uppkopplade via videolänk (sittande i FOI Umeås lokaler) för att kunna lyssna på de intressanta föredrag som hållits. Medverkan har skett 19/2, 13/3 (i samband med årsmötet), 8/5, 11/9, 15/10, 13/11 och 18/12 (jul-fika med GD). Alla dessa tillfällen har inletts med socialt umgänge och fika; något som också varit mycket uppskattat. Under några tillfällen har problem med videouppkopplingen funnits, men efter att FOIs IT-specialister i Kista och Umeå blivit engagerade, så har kvaliteten på både bild och ljud förbättrats.

### **OPCW vs. kemiska vapen – då, nu och i framtiden, 10 april**

Onsdagen den 10 april höll Fil. Dr. Susanne Börjegen, forskare vid CBRN-skydd och säkerhet, ett föredrag om nedrustningsarbetet som pågått rörande kemiska vapen (C-vapen).

Kemiska vapen började användas i stor skala under 1:a världskriget och skördade då ett stort antal offer. Efter kriget framförhandlades ett internationellt avtal som förbjöd användning av C-vapen. Det fanns farhågor att C-vapen skulle användas av Hitler under 2:a världskriget men så blev inte fallet. Utvecklingen av C-vapen fortsatte efter kriget men användes knappt i några konflikter före Iran-Irak kriget 1980-88, då främst Irak använde stora mängder mot Iran. En känd användning 1988 är den C-vapenattack som utfördes av Irak mot kurder i norra delen av landet (Halabja) där över 5000 personer fick sätta livet till. Denna händelse bidrog bl.a. till att intensifiera det arbete som syftade till att ta fram en internationell konvention gällande C-vapen, som förbjuder inte bara användning utan också forskning, utveckling, produktion och lagring av C-vapen. Konventionen trädde i kraft 1997. I och med detta inrättas den organisation, Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW), som är satt att övervaka att konventionen efterlevs. De flesta av världens länder har undertecknat denna konvention. Ett land som inte undertecknade konventionen var Syrien och det var också där som C-vapen kom till användning med start 2013 vilket medförde en stor aktivitet från bl.a. OPCW för att utreda vad som egentligen hade hänt. Det arbetet har pågått sedan dess i olika former med både OPCW och FN som inblandade aktörer. Tyvärr finns det fortfarande många frågetecken kvar kring Syriens användning av C-vapen.

### **Historiska händelser där FOA/FOI bidragit på ett substantiellt sätt, 13 september**

Fredag 13 september firade avdelningen i Umeå ett jubileum. Det är 40 år sedan verksamheten flyttade till Umeå. Firandet involverade bl. a. ett avsnitt med historiska återblickar, där tre veteraner i Umeå, Gustav Andersson, Björn Sandström och Anders Norqvist bidrog med minnesvärda händelser från förr vid FOA/FOI Umeå.

Gustav Andersson berättade om när han 1984 fick frågan om att åka till Iran under Irak-Iran-kriget (som pågick 1980-88) för att där ingå i en FN-ledd undersökningsgrupp som undersökte om Irak hade använt kemiska vapen mot Iran i det kriget. Analyser av proverna skickades bl.a. till FOA Umeå, där det kunde fastslås att både nervgas och senapsgas hade använts.

Björn Sandström beskrev därefter den kaotiska månad som följde på kärnkraftsolyckan i Chernobyl. Radioaktivitet regnade ner över Sverige två dagar efter olyckan inträffat den 26 april 1986. Det blev hög aktivitet bland ansvariga myndigheter, där bl.a. FOA-medarbetare både i Stockholm och Umeå



gjorde viktiga insatser för att klarlägga vad som hade hänt och varifrån radioaktiviteten egentligen kom (Sovjet lade som vanligt, locket på rätt så länge efter det att katastrofen var ett faktum).

Slutligen berättade Anders Norqvist om ännu en kaosartad period - veckan efter den 15 oktober 2001, då de första falska mjältbrandsbrev dök upp i Sverige. FOI Umeå var det svenska laboratorium som kunde göra de första analyserna av de misstänkta pulverbrev. Tack och lov var det inget farligt i dessa brev och inte heller i något av alla de andra brev som därefter kom att analyseras av både FOI och Smittskyddsinstitutet.

### **Studiebesök hos MTC Miljötekniskt Center, 23 oktober**

Onsdagen den 23 oktober besökte 16 vetgiriga Umeå-veteraner Miljötekniskt Center, som är ett relativt nyetablerat företag vid Dåva industriområde i Umeå. De bedriver forskning och utveckling inom miljöteknik kopplat till avfallshantering, förorenad mark och förorenat vatten m.m. De har även en stor testbäddsanläggning för demonstration av ny och innovativ teknik i verklig miljö. Centrets VD Erik Rosenbaum tog emot och beskrev vilka projekt som bedrivs vid centret och sedan fick vi se testbäddsanläggningen. Besöket var uppskattat, då centrets verksamhet i vissa delar tangerar sådant som bedrivits/bedrivs vid avdelningen i Umeå.

### **Årets avslutningsmiddag, 3 december**

Tisdagen 3 december avslutade vi årets verksamhet med en middag på Umeå garnisons mäss. En trevlig och god middag som inleddes med en genomgång av året där det bl.a. framkom att vår medverkan i specialprogrammets seminarier via videolänk har varit ett populärt inslag. Det fördes också diskussioner och idégenerering om nya aktiviteter för 2020.

### **Luncherna**

Veteranluncherna har, som vanligt, avätits den tredje onsdagen i månaderna januari-juni och augusti-december huvudsakligen på Sjöofficerssällskapets restaurangfartyg M/S Segelkronan vid Östra Brobänken på Skeppsholmen. Antal lunchdeltagare har varierat från sju till femton medlemmar.

### **Medlemmar och medlemsavgifter**

Årsmötet fastställde oförändrad medlemsavgift, d.v.s. en inträdesavgift på 300 kronor.

Den 31 december 2019 hade föreningen 243 medlemmar, d.v.s. ingen förändring av antalet medlemmar jämfört med 2018.

Geografiskt fördelar sig medlemmarna inom följande verksamhetsorter.

Stockholm	177
Umeå	54
Linköping	12

Under året har 12 personer inträtt, medan 12 har lämnat föreningen. De som har lämnat har antingen avlidit eller valt att inte ta del av FOI Vet:s information och aktiviteter.

Nya medlemmar 2019:

Marianne Olofsson, Umeå  
Karin Hjalmarsson, Umeå  
Steven Savage, Stockholm  
Lars Hedlund, Umeå  
Åsa Selldén, Umeå  
Lena Melin, Umeå  
Barbro Ekström Hammarström, Umeå  
Mona Koch, Umeå  
Daniel Torstensson, Stockholm  
Göran Bucht, Umeå  
Maria Elena Wulff, Stockholm  
Petter Wulff, Stockholm

Medlemmar som lämnat FOI Vet 2019:

Ingemar Widegren, Stockholm, avlidit  
Vilhelm Sjölin, Stockholm, avlidit  
Gunnar I Blomqvist, Stockholm  
Göran Franzén, Stockholm  
Hans Frostling, Stockholm  
Tomas Kaijser, Linköping  
Lars von Malmborg, Stockholm, avlidit  
Kim Amundin, Stockholm, avlidit  
Gun Risberg, Stockholm, avlidit  
Börje Eklund, Stockholm  
Viktor Eriksson, Stockholm  
Erik Daniels, Stockholm (Knivsta), avlidit

Medlemshistorik, 5 senaste åren:

2019-12-31: 243 medlemmar  
2018-12-31: 243 medlemmar  
2017-12-31: 248 medlemmar  
2016-12-31: 249 medlemmar  
2015-12-31: 253 medlemmar

## **Föreningens ekonomi**

Föreningens ekonomi är fortsatt god. Fjolårets stora underskott om -13 114 kronor mot budgeterade - 5 300 kronor ledde till att, den budget som föreningen beslöt om för 2019 blev mycket stram. Istället för underskott planerades 2019 för ett överskott om 1 000 kronor.

Resultatet blev ett överskott om 4 454 kronor. Skälen till detta positiva resultat är främst att FOI ökade aktivitetsbidraget till föreningen med närmare 3 000 kr samt att vi under året inte betalat ut några pengar till Umeå för aktiviteter därstädes.

Det egna kapitalet, inkl. årets resultat, uppgår vid årets slut till 47 538 kronor.

Resultat- och balansräkning, samt budget för år 2020, skickas till medlemmarna separat i god tid före årsmötet. Revisorernas rapport redovisas vid årsmötet.

Den allra viktigaste inkomstkällan för föreningen är fortsatt aktivitetsbidraget från FOI. Utan detta bidrag skulle föreningen inte klara av någon verksamhet utan att ta ut en årlig avgift av medlemmarna. Föreningen debiteras av FOI för samtliga kostnader för reproduktion och papper. Vi har själva upphandlat kuvert för medlemsutskicken. Detta är en stor kostnad, varför det är viktigt att medlemmarna meddelar styrelsen sin e-postadress så att vi kommer att kunna minska dessa kostnader. Vidare konstateras att kostnaderna för årsmötet och studiebesök liksom föregående år är större än planerat. Således kan vi under 2020 behöva ta ut större deltagaravgifter vid dessa aktiviteter, alternativt förbruka en del av det egna kapitalet.

## **Stockholm i februari 2020**

Bo Tarras-Wahlberg

Elisabeth André Turlind

Björn Backström

Solveig Gartzell

Irene Hollås Norling

Anita Linell

Ola Listh

Ulf Sundberg

Bernt Öström